

УДК 336.7:336.1

МАЦЕДОНСЬКА Наталя Вікторівна

кандидат економічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена дослідженню підвищення ефективності банківської діяльності. Визначено структуру потоків в банківській сфері з позиції логістики. Проаналізовано особливості банківської логістичної системи. Виділено основні складові процесу формування фінансового потоку та отримано математичний вираз, який дозволяє визначити джерела витрат і оптимізувати їх

Ключові слова: фінансовий потік, банк, логістика, управління, логістична система

The article is devoted research of increase of efficiency of bank activity. Certainly structure of streams in a bank sphere from position of logistic. The features of the banking logistic system are analysed. The basic constituents of process of forming of financial stream are selected and mathematical expression which allows to define the sources of charges and optimize them

Keywords: financial stream, bank, logistic, management, logistic system

Постановка проблеми. Однією із особливостей розвитку сучасної економіки є впровадження теоретичних положень і конкретних рекомендацій логістики в практичну діяльність підприємств багатьох країн світу. Проте логістику як наукову основу управління поточковими процесами використовують не тільки в промисловості, торгівлі, транспорті, але й в сфері послуг, банківській та страховій справі.

Аналіз та управління поточковими процесами, їх перевтілення та інтеграція є новою формою управління, яка перевершує традиційні як по рівню творчого потенціалу, так і по ступеню ефективності кінцевих результатів. При цьому оптимізація поточкових процесів по мінімізації сукупних витрат стала можливою тільки завдяки переорієнтації з кількісних критеріїв оцінки господарської діяльності на якісні.

Для реалізації стратегічних задач, які стоять перед підприємствами, галузями та регіонами нашої держави, необхідно створити адекватну банківську систему, яка б виступала каталізатором економічних процесів у всіх сферах підприємницької діяльності. Тому реформування банківської системи повинно проходити темпами й методами, які задовольняють національні та міжнародні інтереси України. Важливим інструментом розв'язання таких проблем стає логістизація банківської діяльності, в основі якої лежить високий потенціал підвищення її ефективності шляхом впровадження наукових методів регулювання економічних потоків не тільки в структурі банку, але й у взаємовідносинах банку з іншими суб'єктами матеріальної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі достатньо велика кількість праць як вітчизняних, так и закордонних авторів

присвячена дослідженню процесів формування та функціонування логістичних систем. Зокрема, варто відзначити праці таких науковців: Б.А. Аникіна, А.М. Гаджинського, В.В. Герасимчука, М.П. Гордона, А.В. Зерянова, С.Б. Карнаухова, М.А. Окландера [1], Н.І. Машиної [2], Л.Б. Міротіна, Ю.М. Неруша, О.А. Новикова, А.І. Семененко, В.В. Смиринського, А.В. Смиринського [3], І.М. Сокура [4], О.П. Хромова.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак у багатьох роботах, зазначених учених, питання щодо вдосконалення банківської системи досліджуються фрагментарно. На наш погляд, важливою передумовою подальшого розвитку зазначеної системи є цілісний підхід до її реформування, що включає використання логістичного підходу для підвищення ефективності її функціонування.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення структури потоків банківської установи та проведення аналізу особливостей формування банківської логістичної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логістизація банківської діяльності є процесом послідовного впровадження прийомів, методів і методик логістики як науки і може одночасно розглядатися як комплексна технологічна й управлінська інновація, впровадження якої в реальну банківську практику слід вважати необхідним фактором. Такий підхід зумовлений тим, що українські комерційні банки намагаються не тільки збільшити кількість клієнтів, але й розширити спектр послуг, які вони надають, не знижуючи при цьому дохідність операцій. Комплексний науковий підхід до розв'язання подібних задач зумовлений необхідністю розгляду потоків, рух яких вимагає адекватних методів регулювання, з точки зору банківської логістики. При цьому необхідно розглядати циркуляцію фінансових потоків як специфічне переміщення грошових потоків.

Для проведення досліджень структури банківських фінансових потоків необхідно ввести базові поняття логістичного аналізу. Логістичний аналіз економічних систем здійснюється на підставі трьох понять: логістична система, потоки корисних ресурсів в логістичній системі, логістичні операції з потоками корисних ресурсів в логістичній системі. Поняття логістичної системи є одним з базових категорій в логістиці. Логістична система - це адаптивна система зі зворотним зв'язком, що виконує ті чи інші логістичні функції [3]. Вона складається з кількох систем і має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем. Як логістичну систему можна розглядати будь-яку банківську установу.

Однією із найважливіших характеристик логістичної системи є потоки корисних ресурсів (матеріальний потік \vec{M} , фінансовий потік \vec{F} , інформаційний потік \vec{I} , енергетичний потік \vec{E} , потік транспортних засобів \vec{T} , потік трудових ресурсів \vec{W} , потік послуг \vec{U} , потік інновацій \vec{N}). Корисність ресурсів визначається ступенем реалізації функцій управління та забезпеченням ефективності функціонування логістичної системи.

При розгляді поточкових процесів банківської установи з позицій логістики необхідно провести аналіз особливостей та характеристик системи, в якій вони існують, тобто банківської логістичної системи. Банківська логістична система може бути визначена як сукупність взаємно впорядкованих елементів, які розташовані, з точки зору ієрархії управління,

по вертикальним та горизонтальним лініям, які в результаті використання прийомів та методів логістики забезпечують реалізацію функцій та задач банківської установи з найбільшим економічним ефектом, перетворюють кредитний інститут в організацію більш високого рівня управління. Цій системі притаманні усі властивості логічних систем матеріальної економіки, у тому числі мінливість, складність, адаптивність, стійкість, структурованість, направленість.

Розглянемо потокові процеси, які характерні для банківської діяльності. З позиції логістики можна відокремити два середовища, в яких відбувається рух ресурсів:

- внутрішнє, що охоплює банк, його структурні підрозділи, відділення;
- зовнішнє, яке охоплює клієнтів, партнерів, учасників валютного й фондового ринків.

З практичної точки зору впровадження методів логістики в банківську практику вимагає планомірного й послідовного здійснення комплексу економічних, технічних, організаційно-правових заходів довгострокового й поточного характеру, а також заходів з проектування, створення й забезпечення раціонально-функціонуючої системи регулювання поточкових процесів. Розумне поєднання цих двох напрямів дозволить отримати найкращу стратегію розвитку як окремого банку, так й банківської системи в цілому.

В логістичних моделях розглядаємо банк як сукупність різних ресурсів (особливо фінансових) і їх потоків, які взаємно впливають один на одного, залежать від поточних ринкових умов та еволюціонують у відповідності з змінами зовнішніх та внутрішніх чинників. В свою чергу зазначені чинники викликають необхідність оптимізувати процес формування потоків. Інтегровані показники роботи банку відображаються в банківському балансі в залежності від рівня деталізації управлінських процедур й задач, які виникають в процесі управління фінансовими потоками банку. Об'єкти управління можуть бути конкретизовані.

Особливості логістизації різних видів банківського підприємства можуть бути визначені та охарактеризовані тільки у процесі розробки та впровадження практичних заходів по регулюванню фінансових, матеріальних, інформаційних потоків банківської установи. На сучасному етапі проведений аналіз вищезазначених потоків дозволяє виявити логістичну природу банківської діяльності.

Банки необхідно розглядати з позиції логістики як об'єкт господарювання, в якому всі форми діяльності базуються на головному потоці, тобто фінансовому. Інші потоки ресурсів, такі як матеріальні, інформаційні, трудові, виступають формою прямого або непрямого забезпечення руху фінансових ресурсів. Формування фінансових ресурсів - це складний процес, який складається з:

- активних операцій (операцій з розміщення засобів). У результаті активних операцій банк отримує дебетові відсотки, які повинні бути більші кредитових відсотків, що виплачуються банком по пасивним операціям. Різниця між дебетовими і кредитовими відсотками (маржа) – одна з важливих традиційних джерел доходу банку;

- пасивних операцій (операції з мобілізації коштів, тобто залучення кредитів, вкладів, отримання кредитів від інших банків, емісія власних цінних паперів).

На рисунку 1 подано структуру внутрішніх ресурсів, які забезпечують діяльність банківської установи та рух фінансів: \vec{F}_1 – фінансовий потік, який забезпечує функціонування основних ресурсів банку; \vec{F}_2 – фінансовий потік, який забезпечує діяльність банку; \vec{F}_3 – фінансовий потік, який формує фінансові ресурси банку; \vec{I}_1 – інформація, пов’язана з управлінням підсистем банку; \vec{I}_2 – інформація, пов’язана з маркетинговими дослідженнями ринку.

Будь-який потік в логістичній системі можна показати як переміщення у просторі й у часі певного обсягу корисних ресурсів:

$$\vec{P} = f(t, z), \tag{1}$$

де t – координата часу;

z – просторова координата.

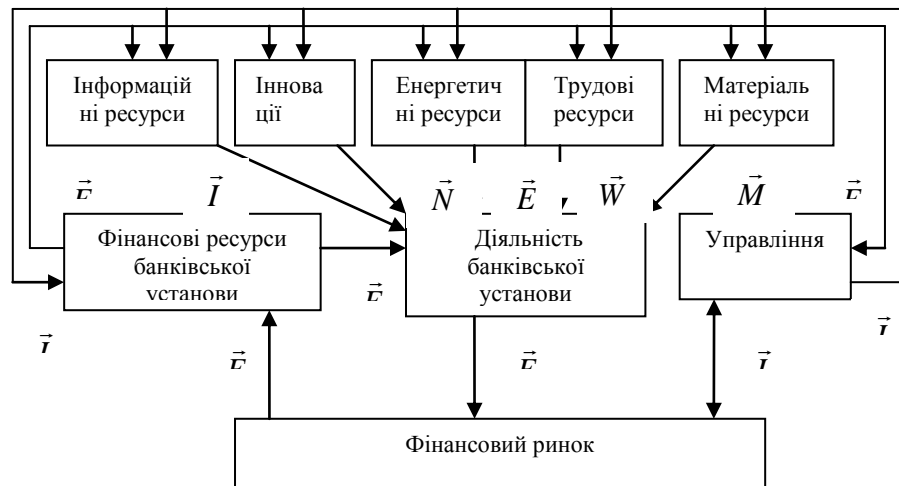

Рис. 1. Структура ресурсів банку

Так як потік - це функція, яка має дві складові: скалярну P_o – певний вид корисних ресурсів та $\vec{P}_o(t, z)$ – напрямок потоку у просторі, то вираз (2) є елементарним виглядом потоку.

$$\vec{P} = P_o \times \vec{P}_o(t, z), \tag{2}$$

Кожний потік корисних ресурсів має свій вигляд

$$\vec{M} = M_o \times \vec{M}_o ; \vec{F} = F_o \times \vec{F}_o ; \vec{I} = I_o \times \vec{I}_o ; \vec{N} = N_o \times \vec{N}_o .$$

При формуванні будь-якого потоку необхідною умовою буде наявність інших потоків. Тоді для нормального функціонування фінансового потоку в банківській установі необхідні наступні векторні складові, які забезпечують його формування та рух: фінансова, інформаційна, енергетична, трудових ресурсів, інноваційна та послуг. Відсутність хоча б однієї з них перетворює

фінансовий потік в , тобто рух в просторі відсутній, процес розвивається тільки у часі. При цьому змінюються кількісні або якісні характеристики

Тоді вираз потоку, який має однакове наповнення P_o має вигляд:

$$\vec{P} = P_o \times \sum_{l=1}^l \vec{P}_o(t, z), \quad (3)$$

де l – кількість векторних складових, які забезпечують даний потік.

Виходячи з цього, структуру фінансового потоку запишемо в наступному вигляді:

$$\vec{F} = F_o \times f(\vec{F}_o, \vec{M}, \vec{I}, \vec{E}, \vec{W}, \vec{N}, \vec{U}), \quad (4)$$

Згідно (3) вираз (4) перетворюється в наступне:

$$\begin{aligned} \vec{F} &= F_o \times \\ (\vec{F}_o + \vec{M} + \vec{I} + \vec{E} + \vec{W} + \vec{N} + \vec{U}) &= F_o \times \vec{F}_o + F_o \times M_o \times \vec{M}_o + F_o \times I_o \times \vec{I}_o + \\ &+ F_o \times E_o \times \vec{E}_o + F_o \times W_o \times \vec{W}_o + F_o \times N_o \times \vec{N}_o + F_o \times U_o \times \vec{U}_o. \end{aligned}$$

Вхідним потоком є F_2 . В склад вихідного потоку \vec{F} входить фінансовий потік, який забезпечує діяльність банку, та потік витрат на формування даного потоку F_o . Тому для даного випадку отримаємо:

$$\begin{aligned} \vec{F} &= F_{o2} \times \vec{F}_{o2} + M_{F0} \times \vec{M}_{o0} + I_{F0} \times \vec{I}_{o0} + E_{F0} \times \vec{E}_{o0} + W_{F0} \times \vec{W}_{o0} + N_{F0} \\ &\times \vec{N}_{o0} + U_{F0} \times \vec{U}_{o0}, \quad (5) \end{aligned}$$

Аналіз виразу (5) дозволяє зробити наступне припущення, а саме, так як вектори $\vec{F}, \vec{M}, \vec{I}, \vec{E}, \vec{W}, \vec{N}, \vec{U}$ забезпечують тільки фінансовий потік та їх напрям практично однаковий, то вектори $\vec{F}_{o2}, \vec{M}_o, \vec{I}_o, \vec{E}_o, \vec{W}_o, \vec{N}_o, \vec{U}_o$ - колінеарні. Тоді можна ввести узагальнюючий вектор напрямку для матеріального потоку \vec{F}_{q0} , тобто

$$\vec{F} = \vec{F}_{q0} \times (F_{o2} + M_{F0} + I_{F0} + E_{F0} + W_{F0} + N_{F0} + U_{F0}) = F_{q0} \times \vec{F}_{q0}, \quad (6)$$

$$F_{q0} = (F_{o2} + M_{F0} + I_{F0} + E_{F0} + W_{F0} + N_{F0} + U_{F0}). \quad (7)$$

У виразі (7) маємо деяку невизначеність відносно реальної суті додавання, так як складові мають різний якісний зміст потоків. Зрозуміти економічний зміст виразу (7) можливо, якщо розглядати його в площині витрат. Отже, даний вираз показує структуру витрат при формуванні фінансового потоку. А саме: F_{q0} – загальні витрати на формування фінансового потоку; F_{o2} – певний обсяг фінансових коштів; I_{F0} – витрати, які пов'язані з інформаційним забезпеченням фінансового потоку; M_{F0} – витрати, які пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням фінансового потоку; E_{F0} – витрати, які пов'язані з енергетичним забезпеченням фінансового потоку; W_{F0} – витрати, які пов'язані з трудовими ресурсами фінансового потоку; N_{F0} – витрати, які пов'язані з інноваційним забезпеченням фінансового потоку; U_{F0} – витрати, які пов'язані з сервісним обслуговуванням фінансового потоку.

Практична значимість даного виразу полягає у можливості отримувати інформацію для здійснення процедур управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу в розрізі конкретного банку та прогнозувати їх величини за конкретним банком.

Ознакою зрілості та завершеності побудови логістичної системи є перехід від епізодичного використання тих чи інших інструментів логістики для виконання окремих банківських задач до виконання основних банківських функцій на підставі логістичного підходу. При чому, слід зауважити, що якість банківської логістичної системи безпосередньо пов'язана з фінансовою результативністю її функціонування, а саме: позитивним впливом заходів з логістизації банківської діяльності (фіксація позитивної динаміки порівняно з минулим періодом); оцінкою заходів з логістизації як показника, який характеризує співвідношення отриманих результатів і витрат, пов'язаних із впровадження логістичного інструментарію та відповідних заходів у банківську практику.

Висновки. Отже, проведений аналіз процесу формування та структури фінансового потоку дозволяє виявити і класифікувати сукупність витрат, які дають можливість оптимізувати витрати з метою їх мінімізації. В цілому аналіз фінансового механізму обслуговування потоків корисних ресурсів показав, що наявність логістичного фінансового потоку обумовлена наявністю конкретного потоку корисних ресурсів, який він обслуговує.

Список використаних джерел та літератури:

1. Окландер М.А., Хромов О.П. Промислова логістика: навч. пос. – К.: ЦНЛ, 2004. – 222 с.
2. Машина Н.І. Математичні методи в економіці: навч. пос. – К.: ЦНЛ, 2003. – 148 с.
3. Смиричинський В.В., Смиричинський А.В. Основи логістичного менеджменту: навч. пос. – Тернопіль: „Економічна думка”, 2000. – 240 с.
4. Сокур І.М. Транспортна логістика: навч. пос./ І.М. Сокур, Л.М. Сокур, В.В. Герасимчук. – К.: ЦНЛ, 2009. – 222 с.